

# תורת ההכמים

גליון שבועי להנחלת תורת חכמי ספרד זיע"א

גליון כ"ה

מאמר שבועי

## מה בלעם עושה במדין?!

"ואת מלכי מדין הרגו וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב".

בלעם נהרג במדין ולא בפתור מקומו. והסיבה שהגיע לשם כתב רש"י שהלך ליטול שכר על עצתו להכשיל את ישראל. והקשה הרא"ם, למה ביקש בלעם שכר ממדין, והלא זקני מדין כבר הניחוהו והלכו להם עוד באותו היום, ורק בלק הבטיח לו שכר ולא מדין (לעיל כב, יז), ומדוע אם כן הניח את בלק והלך למדין?

ותירץ הרא"ם שיתכן לומר שמכיון שהמדינים הם שנתנו עצה לבלק לקרוא לבלעם והם שסרסרו בינו לבלק ועל ידם הבטיחו זקני מואב את הכסף, לכן אחר שעל ידי עצתו מתו כל אותם הכ"ד אלף והועיל למואבים, הלך למדינים שידאגו לשכרו מאת המואבים או שיתנו בעצמם.

עוד תירץ שבאמת בלעם הלך לבלק ליטול שכרו, ומפני שמדין יושבת בין פתור ארם נהרים (מקומו של בלעם) לבין מלכות בלק, עבר משם בדרכו למואב.

ותמה הגאון רבי שמואל צרפתי בספרו **נימוקי שמואל** (ראה אודותיו במדור הסמוך) על תירוצו הראשון של הרא"ם, דמנ"ל שהמדינים היו גם סרסורים ומתווכים בין בלעם ובין מואב? ואמנם מצינו שהמדינים נתנו את העצה לבלק, אבל לא מצינו שהיו מתווכים, ואדרבא הבטחת בלק היא אחר שזקני מדין כבר הניחו את בלעם והלכו להם וקודם שהלכו לא מצינו שהבטיחו זקני מדין לבלעם שכר!

ואין לומר שכשבאו זקני מואב ומדין אז הבטיחו לו זקני מדין בשם מואב שכר על מה שיבוא עימם ואחר כך הלכו, שמסתבר שבפעם הראשונה לא הובטח לבלעם כלום, שאינו מדרך המוסר לשלוח לבלעם שהיה חשוב בעיניו ביותר שיבוא אצלו בשכר, כי אין דרך להזכיר שכר כי אם לפחותים ולנלקים, אך מן הסתם ידוע וברור הוא דודאי הגמור סוף הכבוד לבוא והענק יעניק לו משוב או יעשה רצונו של בלק, ולכן לא הזכיר לו כלל שום שכר בפעם הראשונה וכמשמעות הפסוקים. ורק שאמר בלעם לשרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם, שהבינו שרק עם שרים גדולים יותר ילך והבינו שרוחו גבוהה לפיכך ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה והוצרך לומר לו כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה א"כ מדין ודאי לא דברו איתו על שכר ושוב לא מובן מדוע בלעם הלך למדין לבקש את שכרו.

גם תירוצו השני של הרא"ם דחוק הוא לומר שהכונה היא רק לעבור משם.

מחמת קושיות אלו, ביאר הנמוקי שמואל שנראה בבירור שכעת אין בלעם מבקש ממדין את השכר שהבטיח בלק לתת לו ["כי כבד אכבדך מאד"], שהיה חרה אף בלק בבלעם על כי במקום לקלל את ישראל, עומד ומברכם, ואף גירשו מלפניו (לעיל כד, יא). ומבואר שביטל בלק הנדר מעיקרו כיון שבלעם לא עשה מלאכתו, ולמה ישלם לו.

לכן נראה שאמנם הלך לתבוע שכרו, אך לא שכר הקללות שלא קלל, אלא שכר עצתו להחטיא את ישראל בבנות מואב, ולכן נפלו כ"ד אלף מיישראל, שלמרות שהעצה היתה לבלק עם כל זה מאחר שגם מדין הלכו בעצתו, וכזבי בת צור תוכיח, שאם בת מלכים יצאה, כל שכן עוד מבנות מדין והועילה עצתו גם למואב וגם למדין שנפלו כ"ד אלף מיישראל, לכן ראוי לבלעם ליטול שכר עצתו ממואב וממדין.

וראיה לדבר יש להוכיח מדברי רש"י בסנהדרין (ק). שבלעם הלך ליטול מבלק זקני מדין שכר כ"ד אלפים מיישראל שנהרגו בעצתו, ולפי"ז מה שפרש"י שבלעם הלך שם ליטול שכר וכו' יתכן שכבר נטל שכר עצתו מבלק והלך למדין ליטול ג"כ משם, ויותר נראה שהלך שם למדין ליטול שכר עצתו ורצה משם להמשיך לבלק וכמש"כ הרא"ם שמדין היתה בין פתור מושבו של בלעם למואב.

עוד תירץ, דהנה לא מצינו שבנות מואב באו להחטיא את ישראל, אלא הם באו אליהן דכתיב (כה, א) "ויחל העם לזנות אל בנות מואב", דהיינו שיישראל התחילו בעבירה (עי' מש"כ שם בספר **ציידה לדרך**) ולכן נצטוו להשמיד את המדינים ולא את המואבים, כי החטא תלוי במתחיל בקלקלה, אבל במדינים היה הדבר בהיפך שהם הפקירו את בנותיהם לכן נאמר "צרור את המדינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם", ר"ל המה באו לכם להביאכם לידי הרגל עבירה.

ובזה יתישב אל נכון שדוקא לשם הלך בלעם ליטול שכר עצתו כי מדין שמעו לעצתו ועשו כדבריו, אבל מואב לא שמעו לו ולכן לא הלך בלעם כלל אצל בלק מואב, כי מה שכר יתן לו והוא לא עשה מעצתו הנבערה כלל.

(ועיי' **תועפות ראם לרבי מרדכי ברוך קאראבליי** שתיירץ את הקושיות הנ"ל ויישב את השגותיו של הנימוקי שמואל הרא"ם הנ"ל).

הגליון מוקדש לכבודו של הגאון

**רבי יום טוב ידיד הלוי זצ"ל**

רבה הראשי לשעבר של ארם צובה

ומחבר סדרת הספרים 'מאיר טוב' עה"ת



פרשת מטות מסעי תשע"ז  
זמני כניסת ויציאת השבת שני קד

עיר	כניסה	יציאה	ר"ת
י-ם	19:28	20:18	21:13
ת"א	19:26	20:16	21:10
חיפה	19:29	20:19	21:14
ב"ש	19:26	20:16	21:10

## תולדותיהם של חכמים

הגאון רבי שמואל הצרפתי זצ"ל

שושלת משפחת צרפתי העמידה עשרות תלמידי חכמים מופלגים, דור אחר דור, החל מרבי שלמה צרפתי שנשא ונתן עם הרשב"א, ועד הדור האחרון.

**רבי שמואל הצרפתי**, נולד בשנת ת"כ לאביו **רבי אברהם בן הגאון רבי ויידאל הצרפתי** השלישי (נלב"ע תס"ד). תחילה התגורר בעיר סלא ובהמשך עבר לפאס, שם לימד בישיבה וישב על מדין. כוחו היה ידוע בירידה לעומק הסוגיא, טורח טרחות רבות להגיע לחקר האמת (עי' לדוגמא בביאורו הרחב על הפרדת הכשבים, **נימוקי שמואל** בראשית ל, מ שהעיד על עצמו שירד לסוף דעתו של יעקב אבינו ע"ה), ובאהבת עסק התורה ישגה תמיד, וכפי שהעיד על עצמו (בהקדמת ספרו **פתח עינים**) "דחשק התורה הוא בוער בלבי כאש ממש ממש..."



ספרו **נימוקי שמואל** עה"ת שהובא במאמרו יצא לאור באמסטרדם בשנת תע"ח, והוהדר לאחרונה בהוצאת 'אור המערב'. מלבד ספר זה, כתב רבי שמואל את ספר **דברי שמואל** על הש"ס, **פתח עינים** על אגדות הש"ס, **ערוגות הבושם** על מסכת שבועות, ו**מעולפת ספירים** על מסכת ע"ז.

**נפט'ר ב' אב תע"ג**  
**ונטמן בפאס (מרוקו)**

## הילולא דצדיקיא

**יום שבת כ"ח תמוז**

רבי יעקב שאול אלישר, הראשון לציון, מח"ס 'יש"א איש' (שו"ת ודרשות) ועוד תרס"ו

**יום ראשון כ"ט תמוז**

רבי אברהם שער אריה (פורטלאונה), מנטובה (איטליה) מח"ס **שלטי הגיבורים** ביהמ"ק שע"ב רבי עלוואן אבידני, רב עמאדיה (כורדיסטאן), ירושלים, מח"ס **מעשה הגדולים** עה"ת תשמ"א

**יום שני א' אב**

רבי יהודה הכהן טנוג', תוניס, מח"ס **ארץ יהודה** ליקוטים תקצ"ג רבי יעקב בן עטר, מייסד עדת המעריבים ב"ם (שם מנ"כ), מח"ס **בית אלהי יעקב** עה"ת תרפ"ד רבי רפאל אהרן דנן, פאס (מרוקו) תר"ן רבי מרדכי סגרון, ג'רבא, רב מושב זמרת, מח"ס **שו"ת מאמר מרדכי** ועוד. נט' בטבריה תשכ"ט רבי יוסף זארוק, מחז"ר ישיבת פורת יוסף תשמ"ב

**יום שישי ב' אב**

רבי יעקב גאון הכהן, ג'רבא, מח"ס **זוהר שלום** עה"ת, **זוהר יעקב** מערכות תרצ"ו רבי אליעזר מנצור סתרון, טבריה, מח"ס **נוצר האדם** מוסר וקרבן אליצור תרצ"ז רבי יוסף צובי, צנעא, רב קהילת תימן בת"א, מח"ס **כנסת הגדולה** סידור שאמי ועוד תש"ס

**יום רביעי ג' אב**

רבי שמואל צרפתי, פאס (מרוקו) מח"ס **נימוקי שמואל** (ע' פל' רש"י ורמב"ם עה"ת) ועוד תע"ג רבי יוסף בן ג'ויא, צפת יום-ם, מח"ס **טל אורות** ליקוטים, מנו"כ בירושלים תקכ"ח

**יום חמישי ד' אב**

רבי מנחם עזריה מפאנו, מנטובה (איטליה), תלמיד הרמ"ק מח"ס **עשרה מאמרות** ועוד ש"פ רבי רפאל אברהם מיוחס, ראשון לציון, מח"ס **באר המים** תרל"ו רבי עזרא עבאדי, חאלב רבי אליהו דוד כאסטי, משקדני חאלב, ירושלים, מצרים (ושם מנו"כ) תרפ"א רבי רפאל אנקאוה, ראב"ד מרוקו, מח"ס **חדד ותימא** על הש"ס, קרני ראם על השו"ע תרצ"ה תשע"ה רבי אליהו לאון לוי, ראש ישיבת תלמידי אליהו ומעייני הישועה

**יום שישי ה' אב**

רבי גדליה חיון, קושטא, מייסד ור"י בית אל ירושלים תק"י רבי משה ישועה פאלאג'י, ראב"ד צפת תש"ו רבי משה חזאד, רבה של טאבל (תוניס), קרית גת מח"ס **ברכת משה** תשנ"ג

**זכותם תגן עלינו**



## לדעת חכמה ומוסר

כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל (ל, ז)  
הנה האדם ביום עמדו על דעתו, יראה בעיניו איש עשיר שיש לו כמה מלוושים, כמה תכשיטים, כמה עבדים, כמה בתים, פתאום יבוא יומו ויפשוטו מעליו את הבגדים המפוארים, ויכרכוהו בתכריכין והוא לקברות יובל, רח"ל.  
ואם כן, איך יוכל האדם לאכול ולשתות, ואיך ישא אשה ויבנה בתים וילבש בגדים נאים, מאחר שסופו להניח כל יגיעו לזרים, ולמה יטרח לריק ויגע לבלהה?  
אך הקב"ה כביכול לקיים העולם השריש בלב האדם שישכח יום המיתה ויהי עמל ויגע ביום ובלילה לגדל בנים ולבנות בתים וכיוצא.  
ואולם הוא חייב לזכור כי סוף האדם למות וחייב לעבוד את ה' להשיג תכלית בריאת האדם ולמלאות כל חובתו, ואיך ישכח יום המיתה?  
(קונטרס עולת איש לראשון לציון רבי יעקב שאול אלישר, בתוך דרוש ז' לשבת כלה. יומא דנשמתא כ"ח תמוז תרס"ו)

## מאוצרותיהם של חכמי התורה

### דין התרת נדרים נאמר רק לראשי המטות

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר (ל, ב)

קשה, למה הוצרכה פרשת נדרים ושבועות להיאמר לראשי המטות בדווקא.

ו"ל דהנה בנדרים (כז) אמרו שהרוצה שלא יתקיימו נדריו ושבועותיו של כל השנה, יעמוד בר"ה ויבטלן. ומצינו שרבה מנע מרב הונא לדרוש הלכה זו ברבים להמונ העם, שלא יראו עמי הארצות ויקלו בנדרים.

והשתא כשרצה משה ללמד לבני ישראל דין זה, העדיף גלגות רק לראשי המטות ולא להמונ העם.

ולפ"ז יבואר המשך הכתוב, (לאסור איסור על נפשו', כיון שכתבו התוס' (שם) שרק בשבועות ונדרים של עצמו יכול להתיר בר"ה, אבל אם נשבע על דעת חבריו לא מהני מודעה זו, והוא 'על נפשו'. לאפוקי אם נשבע על דעת חבריו, אז 'לא יחל בדברו'!

(לקח טוב לרבי יוסף פינטו, מרקש, נלב"ע תק"פ)  
נטמן בווראזאזא, מרוקו)

### נדר לשמים ונדר לדברי הרשות

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה (ל, ג)

צ"ב למה כתיב בלשון כפול, ולא 'איש כי ידר או ישבע'. ועוד, מהו 'נדר לה'?

והנה בשו"ע (י"ד, ג) מבואר שהנדר כאילו בנה במה ומוצב בשעת איסור הבמות. והמקיימו, כאילו הקריב קשה קרבן, כי מוטב היה להישאל מלקיים. אבל בנדר הקדש, עדיף לקיים מאשר להישאל, ורק בדוחק מותר להישאל, והוסיף הרמ"א שלא רק בנדר הקדש לא ישאל, אלא גם אם נשבע לא ישאל אלא מדוחק.

ממילא מבוארות השאלות הנ"ל. דיש ב' סוגי נדר ובי' סוגי שבועה, לשמים או לדבר הרשות. ולכן, אדם שנדר נדרי שמים (לה'), לא יחל בדברו [וה"ה שבועה בכל גוונין]. אבל אם נדר לדברי הרשות שהמקיימו כאילו בנה במה, מוטב היה לו אילו ישאל על הנדר ולא יקיימנו!

(המעלות לשלמה לרבי רפאל שלמה לניאדו, רבה של חאלב, פרפראות בסוף ספרו)

### עתה מתחילה המלחמה!

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה

(לא, כא)

לשון הכתוב צ"ב, הן עתה שבו אנשי הצבא מן המלחמה, ולמה כתיב 'הבאים למלחמה', ולא 'הבאים מהמלחמה'?

ויש לומר, דהנה בעת שיצאו למלחמה במדין, לכאורה לא התאמצו יתר על המדה, מאחר שיצא מפי הגבורה (לעיל פס' ב) 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', מיד נחשבים המדינים כגברי קטילי, ובודאי תצלח נקמתם.

אבל עתה שצריכים להיכנס לארץ ולהילחם בשבעת העממים, אז צריכים להיחלץ חושים ולהתחיל את המלחמה האמיתית, ולהכי כתיב 'הבאים למלחמה', כיון שרק עתה היא מתחילה!

(מאה קשיטה שער צ"ד, לרבי מנחם עזריה מפאנו. מנטובה, איטליה. יומא דנשמתא ד' אב ש"פ)

## מעשי חכמים

הגאון רבי יעקב מאיר עבאדי זצ"ל  
יומא דנשמתא כ"ז תמוז תשס"א

"גדול הדור ביסורין", אמרו עליו חכמי הדור. במשך עשרים וחמש שנות חייו האחרונות היה מלוכף במחלות קשות ויסורים נוראים, לב לא כילן, ועם כל זאת פניו היו מאירות תדיר בשמחה ויוקדת. גופו היה כשבר כלי, אך רוחו היתה איתנה ומחושלת. לא ערך לעצמו הנחות ודרש מגופו הדווי שלמות בעבודת ה'.

מנקיי הדעת שבירושלים

היה. כל הליכותיו היו לכתחילה. ימים ולילות היה הוגה בלימודו ללא הפסק. ובעודו בחור, לא היה יוצא מפתח הישיבה מהיום הראשון עד היום האחרון, מלבד טבילה במקוה ביום שיש, ועוד מאז היה הגה"צ רבי שלום לופס זצ"ל, רבה של עכו, שולח אליו צעירים רבים שיעקבו אחר דרכיו ויקבלו ממנו הדרכה.

פעם פגש בו דיין בירושלים, ותמה בפניו כיצד צם את הצומות, והלא חולה מסוכן הוא. השיב לו רבי יעקב "אמנם אני בעל יסורין, אך לא חולה..." לא לחינם היה אומר עליו יסו הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א, כי הוא שיך לדורות קודמים.

בלבו הטהור הגה את רעיון כולל נ'ץ החמה, לומדים משעה 4 לפנות בוקר, ולאחר התפילה עד שעה שמונה. ורבי יעקב, מתייצב מדי לילה לפני כולם, עוד בשעה שלוש עומד הכן על משמרתו. מסדר את הספסלים והשולחנות, עורם את הספרים ומטאטא את הרצפה. לאחר הלימוד שב לביתו, טועם פת שחרית וכבר חוזר לביהמ"ד עד הצהריים.

לעתים כשהיה שב לביתו בשעת לילה מאוחרת. כבר לא היה עולה על יצועו, חושש שמא ימשך בשנתו. מתיישב על יד השולחן, ולומד עד השעה שלוש, ושוב יוצא לכולל, ללא שינה!

ואף בשבתות לא היה מוותר על תפילה בהנץ החמה. עוד מצעירותו קם בחדווה עם ילדיו הקטנים, מכין להם משקה חם ויושב לספר סיפורי צדיקים עד שעת התפילה.

פעם ניגש אליו אברך, ומצוקתו בפיו. בחפזונו פלט נדר. קשה עליו לקיימו, אך אין חכם שמוצא 'פתח' להתיר את הנדר. שאל רבי יעקב, "ואם היית יודע שיקרה כך וכך, היית נודר?" השיב האברך בחיוב, "כן". ידעת שעלול לקרות, ועל דעת כן נדרת". ניסה למצוא דעת מכיוונים נוספים, וכל כולם השיב האברך בחיוב. על דעת כן נדר. נדר קשה.

ביקשו להמתין קמעא והאברך שב לתלמודו. לאחר כמחצית השעה, ניגש הרב ונזף באברך בפרהסיא, "איך אתה נודר בלי להשאיר פתח? מפני מה אתה גורם טרחה לחכמים?!" שתק האברך בדומיה, לא יודע מה להשיב.

באותו רגע עלתה בת שחוק על פני הרב, "סלח לי שביישתיך, אך אם היית יודע שאגער כך בפני החברים, גם כן היית נודר?!" ולראשונה השיב האברך בשלילה, והפתח לנדר נמצא...

רבי יעקב מאיר נולד בשנת תרצ"ח לאביו רבי חיים מהעיר עינתאב הסמוכה לחאלב. ונקרא ע"ש חכם יעקב לופס והראש"ל רבי יעקב מאיר. מילדותו ניכר בדיאה טהורה ואהבת התורה, ועד גיל י"ז לא יצא מירושלים. נשא לאשה את בת רבי בן ציון הכהן רבין, רב קהילת בוכרה בא". עמד בראשות כולל "אמת ליעקב" ונודע בהתמדתו הפלגית ורוחו הכבירה.

מאמרו כונסו בידי בניו שיחיו בשני הכרכים 'אמת ליעקב' (ירושלים תשע"ב)



### למה גם שבט מנשה התיישב בעבר הירדן

ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט המנשה (לג, ג)

נראה בעיני שמשנה נתן למחצית מבני מנשה את עבר הירדן, הגם שלא ביקשו מאומה, כדי שלא יפרד לב בני גד וראובן משאר אחיהם, להכי נטל חלק מהשבט שבו תלוי הנצחון [דכתיב (שפד"ה א, יח) "והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש"], והניח חציו מכאן וחציו מכאן וישראל יוותרו מאוחדים!

(מי מנוחות לרבי רפאל בירדוגו, 'המלאך רפאל', מקנס, נלב"ע תקפ"ב)

### כיצד היה לבני ראובן מקנה רב

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד (לב, א)

שמעתי הטעם שהיה לבני ראובן וגד מקנה עצום יותר משאר ישראל, כיון שראובן הוריש לבניו את הדודאים וגילה להם סודו, והיה הצמח עובר מדור לדור, והיו בני השבט משתמשים בו למקניהם, והיו פרים ורבים, וממנו נתן לבני גד השוכנים לצדו במדבר.

ואף ששבט שמעון היה יחד עם ראובן וגד תימנה, מיאן לתת להם, מפני שמהם יצא זמרי.

(שפתי כהן לרבי מרדכי הכהן, צפת, מתלמידי רבינו האר"י)

### למה הוזכרה מכת בכורות

יצאו בני ישראל וגו'. ומצרים מקברים... כל בכור (ד, ד)

יש לשאול למה הוזכרה התורה רק מכת בכורות, ולא את שאר ניסי יציאת מצרים.

והנה יש לשאול איך הכה ה' כל בכור, הא כהן הוא (סנהדרין לט). ואיך נטמא למת. וי"ל דאף שגזירת השעבוד היתה ארבע מאות שנה, מ"מ קושי השעבוד השלים את המנין, משום שלישאל יש דין בנים, דאם נאמר שיש להם דין עבדים, מה אכפת לו לאדון אם העבודה קשה יותר. ואם יש דין בנים, הרי שרי ליה לכהן להיטמאות לבנו, ולכן יכל ה' להכות במצרים.

ובזה א"ש שהוזכרה מכת בכורות, כיון שלישאל יש דין בנים, להכי יכלו לצאת ממצרים ורק משום כך מצרים מקברים כל בכור!

(דברי מרדכי לרבי מרדכי סגרון, ג'רבא, רב מושב זמרת,

יומא דנשמתא א' אב תשכ"ט, נטמן בטבריה)

### "לטוב בעיניהם" - בעיני החתנים!

זה הדבר אשר צוה ה', לבנות צלפחד לאמר,

לטוב בעיניהם תהינה לנשים (לו, ו)

לכאורה תיבת 'בעיניהם' לשון זכר הוא, והיה לו לכתוב 'לטוב בעיניהן' בלשון נקבה.

והנה קי"ל (קידושין מא). שאסור לאדם לקדש את האשה קודם שיראנה. וממילא כוונת הכתוב על האנשים הנושאים אותן, אם יראון וייטב בעיניהם, אז תהינה לנשים!

ולפ"ז אפשר לתרץ מדוע הוסיף הכתוב 'לאמר'. כיון שהיו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים והיו אומרות לכל בחור, תן עיניך במשפחה או ביופי וכד', היה צריך אמירה לפני שמביט בה, להכי כתיב 'לאמר'!

(אהלי יהודה לרבי יאושע יאודה אמאדו, איזמיר, נלב"ע תק"ע)

הגליון יו"ל על ידי מכון "חכמי ספרד" שע"י עמותת חכמת שלמה - בראשות הרה"ג רבי משה פרץ שליט"א רב ק"ק "לב אליהו" נתיבות

אלפי ספרים של חכמינו הספרדים זיע"א לא הודפסו שוב זה מאות בשנים, וחלקם אף נותרו עדיין בכתבי יד ואין להם גואל עד שכמעט נשתכחה תורתם וחכמתם.

בחסדי ה' המרובים הקמנו ספריה גדולה, יחידה מסוגה בעולם, המכילה יותר מ-3,000 ספרים עה"ת מחכמי ספרד, חלקם בכתבי יד נדירים.

וכעת אנו עמלים לברר מקחן של צדיקים ולהוציא לאור תעלומה, מאוצרות חידושיהם ונפלאותיהם

בסדרת ספרים מורחבת על חמשה חומשי תורה, ועליו ליקוט יחודי מגאונים וחכמי ספרד, תורה מפוארה אשר לא נראה כמותה!

זכותם של החכמים זיע"א תעמוד לכל התורמים והמסייעים שיצליחו בכל מעשי ידיהם בבריאות ונחת, באריכות ימים ושנים, בטוב ובנעימים, אמן.

להקדשת הגליונות הבאים, לקבלת הגליון במייל ולמשלוח חידושי תורה, עובדות, ספרים, תמונות ומסמכים ניתן ליצור קשר

רחוב הרב צבאן 9 ת.ד. 516 נתיבות. טל: 077-553-5280 פקס: 077-5535281 toratsfarad@gmail.com